

УДК 811.161.2'367

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ Я-ІНТЕНЦІЙ В ЕПІСТОЛЯРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Шабат-Савка Світлана Тарасівна

д-р філол. наук, доц.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

У статті розглянуто епістолярний дискурс як один із релевантних засобів вербалізації авторських інтенцій. У контексті письменницького епістолярію визначено основні типологічні вияви я-інтенцій (комунікативно-модальні, суб'єктивно-модальні, емотивно-аксіологічні та метакомунікативні інтенції), що відображають розлогий пласт індивідуальних одкровень автора епістолярної комунікації. Синтаксичні конструкції (питальні та непитальні висловлення, вокативні та вставні синтаксеми, фразеологізовані кліше) увиразнюють співвідношення вербальної та невербальної комунікації, слугують важливими репрезентантами інтенційного простору мовної особистості в епістолярному дискурсі.

Ключові слова: комунікативна інтенція; я-інтенція; автор; епістолярний дискурс; висловлення; вербальна і невербальна комунікація.

Постановка наукової проблеми та її значення. Дослідження епістолярного дискурсу перебуває в річищі одного із засадничих напрямів мовознавчої науки ХХІ ст. – антрополінгвістики, що дає змогу виявити складні взаємозв'язки між мисленнєво-поняттєвими категорійними величинами та мовними засобами їхньої репрезентації в різних дискурсивно-жанрових формах української мови. За такого підходу постала потреба переглянути лінгвістичні концепції і віднайти ті категорії, які б увиразнювали антропоцентричний характер мовних одиниць і релевантність їх для процесу спілкування. На нашу думку, таким універсальним параметром є комунікативна інтенція, що вербалізує інтенційні горизонти мовця в текстовій чи уснорозмовній комунікації, слугує засобом зв'язку між мовою і мисленням, мовою і свідомістю.

Комунікативна інтенція – це міжрівнева категорія, особливий лінгвістичний феномен із притаманним йому планом змісту, який виформовує інтенційні потреби мовця, та планом форми, вербалізованої різноранговими мовними одиницями синтаксичного, морфологічного та лексичного рівнів. Входження мовних одиниць до системи засобів вираження комунікативної інтенції зумовлене їхньою здатністю експлікувати позицію адресанта, різнобічно відображати інтенційні горизонти комунікантів. Серед засобів вербалізації комунікативних інтенцій розглядаємо не тільки модально-інтенційні висловлення, реченнєві еквіваленти, а й дискурс – особливу синергетичну систему, що “є сукупністю процесу й результату і охоплює як позалінгвальний, так і власне лінгвальний аспект” [Шевченко 2005, 105-106]. Зрозуміло, що дискурс ширший у потенційній здатності реалізувати комунікативні потреби мовців, адже допускає можливість зважати на екстралінгвальні чинники процесу генерації певного мовленнєвого витвору, а зокрема й епістолярію, у контексті аналізу якого важливе місце для правильної експлікації тих чи тих інтенцій має світогляд письменника, факти біографії, конкретні

соціально-історичні умови творчості, суспільна ідеологія, “модель читача” [Крупа 2005, 51].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Епістолярій виформовує предмет аналізу багатьох наукових студій із філософії, історії, культурології, педагогіки і психології, літературознавства. У лінгвістиці його вивчають як окремий функціональний стиль, що має своє призначення і сферу застосування (П. Дудик, К. Ленець, Л. Мацько, В. Передрієнко, М. Пилинський та ін.), проте релевантною для нашого дослідження є думка тих мовознавців, які розглядають епістолярний стиль як одну з дискурсивно-жанрових форм, окремий різновид комунікації. Так, приміром, Ф. Бацевич витлумачує епістолярний дискурс як мовленнєвий жанр [Бацевич 2004, 167]. А. Приходько розглядає епістолярій як окремий тип “письмової комунікації” [Приходько 2008, 42]. Т. Радзівська виокремлює мотиваційні чинники, що впливають на організацію ділового й регулятивного типів епістолярної комунікації [Радзівська 1998, 116]. Однак не розв’язаною залишається проблема визначення епістолярної комунікації як оптимального середовища вербалізації інтенцій автора, як цілком прийнятного дистантного адресантно-адресатного континууму, важливого для глибшого пізнання не тільки мовостилю й індивідуально-авторського почерку письменника, а й національної історії, тієї історичної доби, у якій він жив і працював. Епістолярний дискурс дає змогу ознайомитися дослідникові з емоційно-почуттєвим станом автора, його прагненнями, бажаннями, а отже – з інтенціями, що слугували імпульсом для написання листів. В. Кузьменко зазначає: “Лист письменника – твір літературного та історіографічного жанру, позначений яскраво вираженою психологічною інтроспекцією та особистісним ставленням автора до дійсності й конкретного адресата, написаний з урахуванням специфіки кореспонденції певної історичної доби” [Кузьменко 1997, 13].

Мета статті – визначити типологічні вияви авторських інтенцій в епістолярній комунікації, схарактеризувати засоби вербалізації я-інтенцій і з’ясувати співвідношення вербальної та невербальної комунікації в контексті листа як одного із жанрових виявів епістолярного дискурсу.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Як відомо, епістолярний дискурс репрезентують листи, щоденники, мемуари, записники різних осіб, у яких здійснено самопрезентацію індивідуально-авторської картини світу, відображено світовідчуття автора, його ціннісні орієнтири. У цьому дискурсі представлено широкий інтенційний діапазон, проте реалізація певної інтенції детермінована формою, композиційною структурою, специфікою жанру листування. П. Дудик зауважує, що створюючи тексти епістолярного стилю, мовці послуговуються всенародною мовою, використовуючи **епістоляризми** – особливі слова і сполучення слів, синтаксичні конструкції, які й репрезентують неповторну мовленнєву індивідуальність цього стилю [Дудик 2005, 99].

Епістолярій відображає певний фрагмент дійсності, становить вербальний продукт, зафіксований на письмі, що передає дистантну інтеракцію, розірвану і

в часі, і в просторі, особливий адресантно-адресатний континуум взаємодії двох комунікантів. Для такої інтеракції визначальним є “діалогічний характер її організації, тобто наявність експліцитного адресата, що зумовлює прогностичний характер інтенційної програми адресанта” [Шевель 2009, 129]. Утім, як зауважує Ю. Шерех, епістолярій відображає ще й “замаскований внутрішній діалог автора з власною совістю” [Шерех 1993, 63].

Комунікативна інтенція в епістолярному дискурсі виражає апеляцію адресанта до адресата з метою поінформувати його про щось, увести в коло певних подій, передати емоційний стан, особистісне переживання, оцінне ставлення до дійсності тощо. На наше переконання, до глобальних інтенцій епістолярної комунікації належить **я-інтенція**, оскільки саме вона репрезентує суб’єктивний пласт індивідуальних одкровень адресанта, його думки, прагнення, певну позицію.

Як один із функціональних різновидів літературної мови епістолярний стиль представлений переважно в листуванні, яке, відповідно до теми й мети послання, сформованих традицій, взаємин кореспондентів, особистості автора, його настрою в момент написання, поділяють на родинно-побутове, інтимно-товариське, приватно-ділове [Ленець 2000, 160]. Кожен лист розгортається за певним сценарієм: є початок (звертання до адресата); основна частина (репрезентує глобальну інтенцію адресанта); кінцівка (підсумок написаного, прощання, іноді постскрипту). Звичайно лист починають із звертання – вокативної синтаксеми, що встановлює або завершує акт епістолярної комунікації, віддзеркалює особливий (дистантний) плин інтеракції, активізуючи та зосереджуючи увагу адресата на важливій інформації.

Епістолярні звертання створюють тональність листа і можуть бути родинними: *Найдорожча родино!* (Б. Лепкий); *Любий мій дядьку!* (Леся Українка); титулованими: *Високоповажний Пане Докторе!* (Б. Лепкий); *Ексцеленціє, наш улюблений пастирю і проповіднику!* (В. Стефаник); *Високодостойний Пане Совітнику!* (Б. Лепкий); товариськими: *Друже мій любий!* (Іван Багряний); *Дорогі й шановні товариші мої!* (О. Довженко); емоційно-оцінними (люб’язними, жартиливими, гумористичними), напр.: *Дорога моя, люба моя, сонце ти моє єдине!* (Остап Вишня); *Дорогі мої, любі мої, милі мої! Варюша моя! Мура любенька!* (Остап Вишня); *Мацьопочко моя!* (О. Кобилянська).

Для епістолярного дискурсу характерне широке використання грамеми кличного відмінка, яку найчастіше виражають власні назви: *Дорога Мевочко моя!* (О. Кобилянська) та загальні назви: *Дорога моя сива голубонько мати і сестро моя дорогенька!* (О. Довженко). Дуже часто звертання поширює прикметник, який указує на ставлення адресанта до адресата, або зменшено-пестлива форма іменника, або субстантивованій прикметник: *Дорогий Юрко!* *Одержав я Вашого листа і вельми сміявся* (О. Довженко); *Дорогий друже і брате мій Юрій і дорога і люба Олено! Безмежно вдячний Вам за телеграму* (О. Довженко); *Моя єдина! Найдорожча й найлютіша моя! Починаю цього листа сьогодні* (Остап Вишня). Займенники *ти, ви, тобі, вам, ваш* у звертаннях до однієї особи пишуть з великої

літери, що засвідчує вихованість, індивідуальну мовленнєву культуру адресанта: *Не мали Ви чого за наше приятельство побоюватись, бо не такої Ви вдачі, щоби могли прикрості робити* (О. Кобилянська); *Спасибі Вам, щире спасибі за Вашу поміч та уважність до мене!* (Леся Українка).

Поєднання ознак художнього, публіцистичного та розмовного стилів сприяють виробленню індивідуально-авторського образу в **листах-інформаціях**, у яких передано певну інформацію (*Попереджаю – подарунка не привезу. Живу страшенно бідно, не знаю, як і доїду* (О. Довженко); **листах-сповідях**, що містять глибокі емоційні переживання (*Лиш здоров'я в мене нема, то хто знає, як то буде. А праці страх скільки ще якраз тепер передо мною. Дуже тяжко жити. Спокою мені треба і безжурності, а я якраз того не маю* (О. Кобилянська); **листах-освідченнях**, у яких автор демонструє прихильність, повагу та любов до адресата (*Я дуже щасливий, мамо, що ви в мене єдесь, що Ви живі, що у Вас ще ясна пам'ять* (О. Довженко); *Бажаю щастя, успіху, здоров'я. Люблю тебе й мрію бути вкупі. Жах, як скучаю* (Остап Вишня).

Інтенції **розповідності**, зреалізовані розповідними висловленнями, передають оповіді як побутового (про здоров'я, родичів, знайомих), так і суспільно-політичного, громадського характеру: *Страшенно грошей потрібую – страшенно!* (Б. Лепкий); *Радий сповістити Вас про закінчення сценарію “Поєми про море”.* *Я часто хворів, тому, на жаль, робота затяглася* (О. Довженко); *Гуси до нас прилетіли, качки, лебеді... Вони ж через Україну летіли, і на крилах у них, напевно ж, іще залишилися шматочки сонця українського!* (Остап Вишня).

З-поміж **інтенцій спонукання** для епістолярного дискурсу найбільш релевантними вважаємо реквестивні інтенції, спрямовані на експлікацію прохальної семантики (напишіть, скажи, зроби щось): *Напишіть мені листа, хоч невеликого, але розбірливим почерком* (О. Довженко); *Прошу уклінно і я, і все товариство редакційне відповісти мені найскоріше – з першою поштою* (Леся Українка); *Прошу Вас, як рідного брата, простежте особисто, аби все подане було передруковано старанно і таким чином, щоб я міг одержати на руки два примірники* (О. Довженко). Інтенція прохання експлікується і в листуванні, що має офіційний характер: *Вертайтесь хочу на Вкраїну. Президіє! Допоможи мені житлом: давно колись його одібрано в мене* (О. Довженко). Важливе місце в цьому дискурсі посідають й інтенції заклику: *Не хилиймо вниз прапора!* (Б. Лепкий).

Інтенції **запиту** представлені переважно у вигляді складнопідрядних речень з'ясувального типу (непрямого запитання): *Я хотіла Вас спитати, чи се справді річ неможлива, щоб “Буковина” платила за надсилані їй повісті, і платила, примір[ом], і мені?* (О. Кобилянська); *Врешті, коли для Вас мотиви зайві, то я можу прислати самий текст пісень, тільки хотіла б знати, якої правописі хочете ви триматись при записах етнографічних – так званої фонетики чи так званої правописі радикальної (йотованої)?* (Леся Українка); *Напиши, що робиш, що робите всі? Що робить сестра? Я ще щодо неї напишу до тебе. Дай адресу Мартовича і повідом, що діє?* (В. Стефаник). Зрідка епістолярний дискурс має

діалогічний характер, що зближує його з розмовним дискурсом: *Ну що ж, голубко моя, далі? Як нам бути, як нам жити, як нам горю пособити?* (Остап Вишня); *Будьте ласкаві помістити нотатку “До русинок” в “Буковині”, але не змінити нічого – добре?* (О. Кобилянська). Власне-питальні висловлення виражають запит про часткову інформацію, яка має стосунок до певних предметів, осіб, їхніх ознак, просторових та часових меж, пор.: *Що буде з Вами? Чи справді мусите іти з Чернів[ців]?* (О. Кобилянська); *Що Ви тепер за повість пишете? З якого життя?* (О. Кобилянська).

Епістолярну комунікацію детермінують **суб’єктивно-модальні інтенції**, зреалізовані я-висловленнями та вставними синтаксемами: *Сподіваюсь, що то не буде вам надто прикро* (Леся Українка); *Маю в Бога надію, що я ще не зараз Байроном стану і ніхто не прийде видирати у мене силоміць біографічних матеріалів...* (Леся Українка); *На жаль, не можу нічого, хоч би і дрібного, до першої книжки вислати, не маю нічого і мушу якнайскорше свого “Апостола черні” закінчувати* (О. Кобилянська), а також **емоційно-аксіологічні інтенції**, що передають емоції та оцінки автора: *Гарний ваш лист я одержав і тішуся ним і буду тішитися з мамов* (В. Стефаник); *Своїм письмом Ви мене ущадили* (В. Стефаник); *Дуже радий, що Ви так доброзичливо поставились до моєї статті про малярство, властиво, про мистецтво. Я люблю живопис* (О. Довженко); *Мені лиш **страшно і тісно** на душі, як Ви так довго-довго мовчите!* (О. Кобилянська); *Лист сей пишу майже в розпуці* (Б. Лепкий).

Інтенції метакомунікативного вияву передають національне мовомислення автора й охоплюють: інтенції-поздоровлення: *Я посилаю Вам, мамо, свій сердечний привіт і поздоровлення з празником паски* (О. Довженко); *Поздоровляю Тебе при нагоді Твого дипльому докторського* (Б. Лепкий); інтенції-побажання: *Бажаю тобі, сестро, і тобі, Коля-брате, щастя і добра* (О. Довженко); *Дай же, Боже, вам кріпкого здоровля, доброї думки, щирого завзяття та тої солодкої підмоги з щасливого родинного життя, яка Вам досі Ваші труди золотила. Христос Воскрес!* (Б. Лепкий); інтенції-подяки: *Дякую сердечно за те, що я остався в Кракові. Дякую за друк оповідань* (Б. Лепкий); *Велике Вам спасибі за надіслані рецензії та лист. Се не то що велика тречність, се більш ніж тречність, бо небагато є людей, щоб так старалися про втіху чужої, незнайомої людини* (Леся Українка); *Висловлюю Вам щирю подяку за всі критичні зауваження до “Зачарованої Десни”* (О. Довженко); інтенції-вибачення: *Даруй, що не відписував так довго* (Б. Лепкий); *Вибачайте, що лист вийшов на клаптях, се так якось “нечаянно”, другий раз напишу докладніше* (Леся Українка); *Пробач, що так мало написав. Розберуся, пророблю дещо і напишу більше* (О. Довженко); інтенції-прощання: *Ну, мушу кінчати тут, хоч се і проти моєї натури. Цілую міцно всіх вас. До побачення* (Леся Українка); *Будьте здорові, міцно стискаю Вашу руку!* (Леся Українка); *З великою повагою, і шанобою, і припилом – назавсиди* (Леся Українка); *Будьте здорові і благополучні. Обнімаю і цілую Вас* (О. Довженко). Форма прощання в листі так само залежить від взаємин його автора з адресатом: *Кланяюсь низько і*

з найбільшим поважанням Богдан Лепкий. Прошу прийняти мій глибокий поклін і слова найвисшого поважання (Б. Лепкий); Па! Веселих свят і щасливого Нового Року (Б. Лепкий).

У постскрипті автор зазначає якийсь принагідне зауваження, доповнення, додаткову інформацію: Р.С. За кілька годин я посилав сей лист і дивувався. Як можна комусь так голову морочити, як Вам. Уважаю, що-м повинен Вам долучити відшкороване за очі (В. Стефанік); В справах літературних напишу опісля, бо тепер я занадто збентежений (Б. Лепкий). Як бачимо, епістолярний дискурс фактографічно віддзеркалює як реальний стан внутрішнього світ автора, так зовнішні умови його буття.

Стильова неповторність епістолярного дискурсу увиразнюється й **невербальною комунікацією**: гаптичними й кінематичними компонентами, найвиразнішими з-поміж яких є поцілунки, рукостискання, обійми, поклони. Пор.: **Цілую тебе, пташко. Цілую море, і сонце, і руку твоєї доброї неньки** (О. Кобилянська); **Щиро цілую Вас в чоло і діточок Ваших, і стискаю руку** (О. Кобилянська); **Низько кланяюся Вам, моя рідна, і цілую Ваші руки, що такі прекрасні, незабутні паски випікали для нас, дітей** (О. Довженко). Деякі дослідники вважають типовими для епістолярного прощання такі моделі: 1) вербальна формула + гаптичні компоненти, найчастотнішими з-поміж яких є поцілунки, орієнтовані на одного, кількох, багатьох адресатів або адресатів узагальненого типу, рукостискання, обійми, характерні, зокрема, для родинного, рідше – товариського спілкування; 2) вербальна формула + кінема (поклони), властиві передусім для опосередкованої невербальної комунікації [Богдан 2009, 524]. Пор.: **Цілую і стискаю Вас, а Вашому приятелєві (шанов[ному] мужеві) кланяюся красенько. Ваше мацьопочке поцьомайте і до свого серця скажіть собі при тім, що то від Кобилянської** (О. Кобилянська); **Цілую Вас і щиро стискаю Вашу приятельську руку. Вашому приятелєві кланяюся, а маленькій складаю поцілунок на “чоленьку”** (О. Кобилянська); **Здоровлю щиро і кланяюся панству** (О. Кобилянська); **Пересилаю глибокий поклін і слова найвисшого поважання та вдяки, а Пані Світниківій руки цілую** (Б. Лепкий).

Авторські розділові знаки увиразнюють внутрішній емоційний стан автора листа, декодують спектр його почуттів, емоцій, вказують на незавершеність думки, схвильованість, напр.: **Згадує мене ти, біла моя Мево, згадує. Там над морем. Я так все хтіла бачити його ціле своє життя ... і бачу з жалем в душі, що ніколи не побачу** (О. Кобилянська); **Часом я би хтіла заглянути Вам в лице...** (О. Кобилянська); **Може, зайдете, нім я поїду... зайдіть, зайдіть. Страх, як давно не були!!!** (О. Кобилянська). Курсив, розрідження написаного увиразнює семантично вагомі лексеми (**Я не можу б і л ь ш е п и с а т и – все мені обридло**) (О. Кобилянська).

До епістолярного дискурсу належить і щоденник – унікальний вид мемуарів та спогадів, у яких зафіксовано з документальною точністю (час і місце) життєві реалії адресанта. Його ведуть переважно творчі люди, письменники. “Щоденниковий дискурс” має актуалізований чи потенційний діалогічний характер

функціонування і виступає елементом комунікативної діяльності мовців; результатом такої діяльності є вербальний продукт (зафіксований на письмі текст чи відносно завершений фрагмент мовлення) [Шевель 2009, 128].

У щоденнику занотовують особисте життя, напр.: *Сьогодні записав од матері десять чудесних колядок і п'ять нових старих пісень. Так було приємно записувати* (О. Довженко); *Я ніколи не був метким. У дні диспутів, якими таке рясне було моє життя, я знаходжу потрібні слова не зразу, а вже після бою, деь на самоті, встроливши голову в подушку. Отоді я знаходжу для свого противника найсильніші аргументи* (О. Довженко), а також ставлення до певних подій історії, до окремих людей, розмірковування про національну гідність тощо, пор.: *Хоч яке слово спадає на думку – все ж воно буде бліде, безбарвне, невиразне, занадто слабе, щоб охарактеризувати безмежну підлоту і режим, і тих, хто йому кориться. Можна бути рабом, коли обставини дужчі за тебе, коли груба сила схопила тебе за карк і втиснула в ярмо. Але бути лакеєм – це треба мати вже душу лакейську. Правда, що кожен народ вартий свого уряду. Та й уряд вартий цих лакеїв – “мільйона свинопасів”, як казав Шевченко, серед яких не то одного козака не знайшлося, а навіть просто чесної людини, що вміє помовчати, як протестувати несила* (С. Єфремов). Вивчення щоденникового дискурсу має дуже важливе значення для пізнання того, як формувався емоційний та інтелектуальний світ письменника.

У щоденниках я-інтенції передано здебільшого розповідними висловленнями, що мають оповідний характер: *Був і на Шевченковій могилі. Мерзость заупустенія й гідотности. Замість чудового простого хреста, що так пасував до наокружного ландшафта та й далеко білів на фоні зелених дерев – чорний незграбний стовпець, а на ньому паршивенький бюст, з якого видно саму шапку* (С. Єфремов). Характерна особливість цих записів – їхня хронологічність, дотримання плану подій (часом із перервами), а також суб'єктивність (мовлення від першої особи, а тема оповіді залежить від інтенцій та зацікавлень мовця). Записи здійснюють обдуманно, розраховуючи на публічне сприйняття, авторські нотатки глибоко особистісні, зумовлені інтимними моментами, виклад схожий на доповідні записки, чітко документовані місце події, дата перебування, учасники, деталізовані портретні описи, оцінки, вчинки та характер комунікантів. Напр.: *Я не можу писати статей. У мене в голові ніби обірвались усі абсолютно проводи, і жодна думка не може вилетіти з неї, не може ширяти, не може линути на крилах до читача. Що сталося зі мною?* (О. Довженко); *Доповідь моя на пленумі Академії архітектури відбулася досить влучно. Народ прийняв мене гарно. Тільки я захворів. Тиснення пішло знову вгору. Перебуваю в гнітючому моральному стані* (О. Довженко).

Нормою в жанрі щоденника є уривчастість, фрагментарність, парцеляція та сегментація висловлень, стилістична незавершеність фрази, напр.: *А дехто ходить у славі, вскочив у ту славу, як сірко в дерть, – вона вже сама з його осипається, а він хапає її й тулить до себе, проріхи затуляє... Обсипеться... Нічого не зробиш! Нічого!* (Остап Вишня); *Ніколи не був у літературі спекулянт! Ніколи! І не буду!* (Остап Вишня).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Для епістолярного стилю характерна невимущеність у доборі мовних засобів, які здатні передати суб'єктивність мовлення й вербалізувати інтенційний простір мовної особистості. Комунікативні інтенції в епістолярному дискурсі репрезентують індивідуально-авторський тип мовленнєвої діяльності, відображають глибоко особистісні світовідчуття письменника, його ціннісні орієнтири, розлогий пласт індивідуальних одкровень. Я-інтенцію визначаємо як глобальну авторську настанову в епістолярній комунікації. До її типологічних виявів належать комунікативно-модальні (розповідності, запити, спонукання) та суб'єктивно-модальні інтенції, емотивно-аксіологічні та метакомунікативні інтенції. Актуалізація синтаксичних одиниць у межах епістолярного дискурсу тісно пов'язана з реалізацією авторського світобачення і названих мовленнєвих інтенцій. Синтаксичні конструкції (питальні та непитальні висловлення, вокативні та вставні синтаксеми, фразеологізовані кліше) увиразнюють співвідношення вербальної та невербальної комунікації, слугують важливими репрезентантами авторських інтенцій в епістолярному дискурсі, що його представляють різножанрові вияви: крім листів, це ще й щоденники, записки, мемуари, комунікативно-прагматичний аналіз яких виформовує предмет наших подальших наукових студій.

Шабат-Савка С. Т., д-р філол. наук, доц.

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича

Вербализация я-интенций в эпистолярной коммуникации

В статье рассматривается эпистолярный дискурс как одно из релевантных средств вербализации авторских интенций. В контексте писательского эпистолярия определяются основные типы я-интенций (коммуникативно-модальные, субъективно-модальные, эмотивно-аксиологические и метакоммуникативные интенции), которые отображают широкий пласт индивидуальных откровений автора эпистолярной коммуникации. Синтаксические конструкции (вопросительные и невопросительные высказывания, вокативные и вставные синтаксеми, фразеологизированные клише) подчеркивают соотношение вербальной и невербальной коммуникации, выступают важными репрезентантами интенционального пространства языковой личности в эпистолярном дискурсе.

Ключевые слова: коммуникативная интенция; я-интенция; автор; эпистолярный дискурс; высказывание; вербальная и невербальная коммуникация.

Shabat-Savka S. T., Ph.D in Philology, Associate Professor

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Verbalization of I-intentions in Epistolary Communication

The article describes the epistolary discourse as one of the relevant means of verbalization of the author's intention. The basic typological manifestations of I-intentions (communicative-modal, modal-subjective, emotive-axiological metacommunicative intentions), which fully reflect the vast layer of the individual revelations of the author of epistolary communication, are identified in the context of the writer's epistolary. The syntactic constructions (interrogative and non-interrogative utterances, vocative and expletive syntaxemes, sustainable clichés) emphasize the correlation of verbal and non-verbal communication and represent the intentional space of the language personality within the epistolary discourse.

Key words: communicative intention; I-intention; the author; epistolary discourse; utterances; verbal and nonverbal communication.

Література:

1. *Бацевич Ф. С.* Основи комунікативної лінгвістики : [підручник] / Ф. С. Бацевич. – К. : “Академія”, 2004. – 344 с.
2. *Богдан С.* Семантика прощання і її реалізація в епістолярних текстах Лесі Українки : невербальні компоненти / Світлана Богдан // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. пр. – Чернівці : Рута, 2009. – Вип. 475 – 477: Слов’янська філологія. – С. 524-530.
3. *Дудик П. С.* Стилістика української мови : [навчальний посібник] / П. С. Дудик. – К. : Академія, 2005. – 368 с.
4. *Крупа М. П.* Лінгвістичний аналіз художнього тексту / М. П. Крупа. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. – 416 с.
5. *Кузьменко В. І.* Словник літературознавчих термінів / В. І. Кузьменко. – К. : Український письменник, 1997. – 230 с.
6. *Ленець К. В.* Епістолярний стиль / К. В. Ленець // Українська мова : [енциклопедія / редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), М. П. Зяблюк та ін.]. – К. : Укр. енцикл., 2000. – С. 160.
7. *Макаров М. Л.* Основи теорії дискурсу / М. Л. Макаров. – М. : Гнозис, 2003. – 280 с.
8. *Приходько А. М.* Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. – Запоріжжя : Прем’єр, 2008. – 332 с.
9. *Радзієвська Т. В.* Текст як засіб комунікації / Т. В. Радзієвська. – К. : Видавництво НАН України, 1998. – 194 с.
10. *Шевель С.* Епістолярний дискурс у системі комунікативних одиниць / Святослав Шевель // Вісник Прикарпатського університету : зб. наук. пр. – Івано-Франківськ, 2009. – С. 127-131.
11. *Шевченко І. С.* Когнітивно-прагматичні дослідження дискурсу / І. С. Шевченко // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен / [під заг. ред. І. С. Шевченко]. – Х. : Константа, 2005. – С. 105-117.
12. *Шерех Ю.* Третя сторожа: Література, мистецтво, ідеологія / Юрій Шерех. – К.: Дніпро, 1993. – 347 с.

Стаття надійшла до редакції 04.11.2015.